

Stråtrövaren Conrad Tector

De båda stråtrövarna Conrad Pettersson-Lundkvist-Tector och Gustaf Adolf Eriksson-Hjert intar en dominerande plats i 1800-talets kriminalkrönika. Båda kan sägas tillhöra "klassikerna" bland kända förbrytare.

Kyrkböckerna berättar, att de vid tiden för de här skildrade härserna 1876 var relativt unga män. Hjert var 32 år, smålänning från Högsby i Kalmar län, f. d. artillerist, sedermera bergsprängare och från 1864 enbart tjuv, förfalskare och rånare med hemortsrätt på Långholmen. Tector var sex år äldre, östgöte

Conrad Tector

från Svanhals, murare och snickare — men i första hand tjuv, förfalskare och mordbrännare.

Sitt livs kupp

Sommaren 1874 kom båda ut från Långholmen fast beslutna att göra sitt livs kupp och sedan följa med emigrantströmmen till Amerika. Natten till den 31 augusti ställde de sig på pass vid ett grindhål i Nafsta utanför Malmköping i Dunkers socken för att plundra diligensen mellan Sparreholm och Eskilstuna. De hade utrustat sig med stulna ge-

Ur stadshäktets G Ä S T B O K

vär och pistoler, men hade det svårt med sikten i mörkret och hällregnet.

När två förspända hästar bromsade upp vid grinden och skjutspojken gjorde sig beredd att hoppa av och öppna sköts han ner av Hjert, medan kumpanen riktade sina kulor mot den storväxte postiljonen, som satt inne i diligensen. Så trodde de båda mördarna! Det var först när de störtade fram för att plundra passagerarna de upptäckte sitt gruvliga misstag. De hade överfallit ett privat åkdon med en förhyrd dräng på kuskbocken och en ensam resande i baksätet. John August Larsson hette kusken och den han körde åt var civilingenjör Herman Upmark, förresten släkt med SJ:s nuvarande chef, generaldirektör Erik Upmark. Båda avled av sina skador.

Kyrktjuvar

Mördarna vågade inte invänta den riktiga diligensen, som kom strax efter Upmarks fordon. De försvann i skogarna och efter en misslyckad bankkupp i Oskarshamn dök de upp i Visby, där de etablerade sig som kyrktjuvar. Sedan forslade de allt byte i en stulen segelbåt och vände tillbaka mot fastlandet men hejdades i skärgården av en fullbåt och måste sänka båten med tjuvgodset.

På hösten samma år infångades de utanför Stockholm av ett par modiga detektiver och den 17 mars 1876 beslöt högsta domstolen slutgiltigt — trots nådeansökningar — att både Hjert och Tector skulle avrättas, Hjert i Lidamon i Södermanland och Tector vid Stenkulla backe i Visby.

Gustaf-Adolf Eriksson-Hjert

Den 18 maj 1876 skedde exekutionerna. Hjert mötte sitt öde med värdighet och mod. Han var klädd som till fest och gick rakryggad och lugn upp på schavotten. Tector däremot visade redan i Visbys stadshäkte sin ångest och oro. Själva dödsscenen blev ytterst pinsam. Den fullkomligt viljelösa mördaren knuffades fram mot schavotten. Bilan träffade fel första gången. Men läkaren kunde efteråt konstatera att Tector dött av skräck. Och lurat bödeln . . .

Tumult

Under det ohyggliga skådespelet utbröt tumult bland de tusentals nyfikna som samlats bakom spetsgården, de flesta utrustade med koppar för att om möjligt fånga upp litet blod från den avrättade. Det troddes hjälpa mot fallandesot. Denna exekution i Visby blev den sista offentliga avrättningen i Sverige. De våldsamma scenerna medförde att alla avrättningar i fortsättningen blev intermurala, dvs förbjudna för allmänheten.

NÄSTA SÖNDAG:
Marsjömannen.